

OPORTUNITĂȚILE REVISTELOR ȘTIINȚIFICE ELECTRONICE ȘI A MODELELOR ALTERNATIVE DE PUBLICARE PENTRU COMUNICAREA ȘTIINȚIFICĂ

Nelly Țurcan

Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării,
Universitatea de Stat din Moldova

Summary

Opportunities of scientific electronic journals and alternative models of publishing for scientific communication

From electronic journals and alternative models of scientific benefit both publishing info-documentary institutions which have funding problems for subscription and researchers for science communication. This article reveals the results of sociological research carried out between December 2010 - January 2011 at the Academy of Sciences of Moldova and 9 universities of the country on scientific communication. Study results show that researchers from Moldova consider that is very important to provide open access to scientific information, but about one third of the participants in sociological research are not determined or not accepted to publish their works in open access journals or in electronic archives.

Rezumat

Revistele electronice și modelele alternative de publicare științifică aduc beneficii atât instituțiilor infodocumentare care se confruntă cu problemele finanțării pentru abonare, precum și pentru cercetătorilor pentru comunicarea științifică. Articolul de față relevă rezultatele cercetării sociologice realizate în perioada decembrie 2010 – ianuarie 2011 la Academia de Științe din Moldova și la 9 universități din țară asupra comunicării științifice. Rezultatele studiului demonstrează că cercetătorii din Moldova consideră că este foarte important de a oferi acces deschis la informația științifică, dar circa o treime din participanții la cercetarea sociologică nu sunt deciziși sau nu acceptă publicarea lucrărilor lor în revistele cu acces deschis sau în arhivele electronice cu acces deschis.

Utilizarea mijloacelor electronice pentru sprijinirea comunicării științifice este una din schimbările majore în practică activității științifice în această eră. În sistemul științific s-au produs și alte schimbări, precum globalizarea științei, sprijinirea co-participării la proiectele științifice internaționale etc. Există o anumită interdependență între aceste schimbări [13, p. 1306], deoarece mediile electronice de comunicare accelerează comunicarea între savanții care lucrează în diferite țări, oferind, în același timp, posibilitatea de a reduce costurile comunicării.

În principiu, trecerea la comunicarea electronică aduce beneficii semnificative pentru oamenii de știință din țările în tranziție și în curs de dezvoltare, datorită faptului că pentru prima dată, pot interacționa în mod informal, la distanță cu cercetătorii din diferite țări. Cu toate acestea, speranțele de transformare a paradigmei în comunicarea științifică internațională pentru ca oamenii de știință din țările mai puțin dezvoltate să poată joacă un rol tot mai important în știință internațională, au fost puternic contestate de către specialiști, care susțin că tehnologia nu va schimba poziția savanților din aceste țări [26, p. 312]. Unii cercetători consideră că majoritatea țărilor mai puțin dezvoltate, care nu sunt implicate la evoluția comunicațiilor și care sporesc „sărăcia de informații”, contribuie la crearea unei prăpastii informaționale și mai mari între țările dezvoltate și cel mai puțin dezvoltate [2].

Este incontestabil că accesul la computere este în creștere în aproape toate țările. Deși, politica generală a instituțiilor de cercetare și universitare este orientată de a oferi calculatoare în rețea pentru toți cercetătorii, utilizarea lor variază în funcție de politica economică și socială din fiecare țară [15]. În aceste condiții, țările mai puțin dezvoltate se află într-un dezavantaj distinct.

Rezultatele obținute de Republica Moldova în domeniul TIC sunt destul de impresionante, însă, în comparație cu indicatorii medii pentru statele lumii și statele membre UE,

în ceea ce privește penetrarea accesului la Internet în bandă largă și accesul la conținutul digital, Republica Moldova stagnează substanțial. Conform ultimelor studii efectuate de organizațiile internaționale cu privire la gradul de pregătire electronică, pentru anul 2008-2009⁶ Republica Moldova s-a plasat pe locul 68 printre țările cu indicele mediu de dezvoltare a sectorului TIC, pe locul 112 privind accesul la conținutul digital și pe locul 58 după raportul numărului de calculatoare la numărul populației[20]. În conformitate cu datele privind utilizarea Internetului, în anul 2010 doar 30% din populația Moldovei a folosit aceste tehnologii [12]. Aceste date au fost confirmate și de studiul sociologic recent al CBS AXA [18], care a constatat că doar 33% din populația țării folosește tehnologiile Internetului. Cu toate acestea tehnologiile informaționale se dezvoltă foarte intensiv. Astfel, Moldova se plasează pe locul 8 în lume după viteza Internetului [9].

Schimbările în sectorul TIC, evident, influențează intensitatea comunicării în mediul științific, precum și schimbă paradigma comunicării științifice [24]. Digitizarea revistelor științifice oferă un potențial foarte mare pentru savanți de a interacționa și de a difuza într-un mod mai operativ informația științifică. În același timp, atât revistele electronice, cât și modelele alternative de publicare științifică electronică contribuie la promovarea rezultatelor științifice ale țării prin lărgirea accesului la conținutul digital. În plus, ca urmare a hyperlinkurilor între documentele electronice este posibilă o creștere a intensității și vitezei de comunicare între savanți. Internetul permite cercetătorilor, care publică în reviste științifice, de a încărca videoclipuri referitoare la cercetări sau de a comenta munca lor. Revistele științifice electronice pot servi, de asemenea, în calitate de surse informaționale pentru blog-uri, pentru perfecționarea sistemelor de informare revistele pot utiliza instrumente cum ar fi, de exemplu, RSS și Twitter și, de asemenea, pot profita de mecanismele de distribuire a informațiilor prin rețele sociale precum Facebook. Aceste instrumente transformă dinamica comunicării colegiilor redacționale și consiliilor științifice ale revistelor academice [14, p. 577].

Cercetarea sociologică, realizată în perioada decembrie 2010 – ianuarie 2011 pe un eșantion de 775 de respondenți din cadrul Academiei de Științe din Moldova și 9 universități din Republica Moldova privind comunicarea științifică, a constatat că 86,4% din cei chestionați utilizează revistele științifice ca mijloc de informare și comunicare științifică. Datele studiului sociologic demonstrează că cercetătorii din toate instituțiile preferă utilizarea revistelor științifice electronice. Astfel, peste 90 la sută din cercetătorii chestionați de la USMF „N.Testemițanu” (97%), UPS „I.Creangă” (93%) și ASEM (92,8%) utilizează reviste științifice electronice pentru regăsirea informației științifice, de asemenea, toți savanții, chestionați de la Universitatea Academiei de Științe din Moldova (100%), au menționat folosirea acestor medii de comunicare. Rata cercetătorilor, care apelează la revistele științifice electronice în calitate de sursă de informare, de la alte instituții de cercetare este respectiv pentru USM – 86,7%, ULIM – 85,5%, US „A.Russo” din Bălți – 84,2%, UTM – 81,9%, Universitatea Agrară de Stat din Moldova – 78,5% și Academia de Științe din Moldova – 80,6%.

Este semnificat că preferințele de utilizare a revistelor științifice în dependență de formatul acestora nu depind în mare măsură de caracteristicile sociale ale respondenților. Astfel, mai mult de 70% din cercetătorii chestionați din fiecare categorie de vârstă sunt familiarizați cu posibilitățile resurselor electronice. Remarcăm că s-au pronunțat în favoarea revistelor științifice electronice peste 80% de doctori habilitați, doctori în științe, cercetătorii cu titlu de master, precum și cei fără grad științific.

Menționăm că preferințele pentru resursele informaționale electronice sunt remarcate atât de cercetătorii din domeniul științelor exacte, tehnice, ale naturii, precum și de cei din domeniul socio-uman (Figura 1). Savanții din alte domenii, de exemplu, medicină, științe

⁶ În Raportul pentru anul 2009-2010 Moldova nu a fost inclusă (The Global Information Technology Report 2009–2010 ICT for Sustainability [online] / Eds.: Soumitra Dutta, INSEAD and Irene Mia, World Economic Forum. Geneva: World Economic Forum; INSEAD, 2010 [citată pe 30.04.2011]. 435 p. Disponibil: <http://www.ifap.ru/library/book466.pdf>)

agricole, de asemenea, au remarcat utilizare revistelor științifice în formatul digital. Rata cercetătorilor din domeniul științelor socio-umane care nu folosesc revistele electronice pentru informare în domeniul profesional este destul de joasă – circa 12%. Aceste date confirmă familiarizarea specialiștilor din aceste domenii cu tehnologiile informaționale. Este surprinzător că în domeniul științelor exacte, tehnice și ale naturii cota celor care nu folosesc revistele electronice este mai mare în comparație cu științele socio-umane.

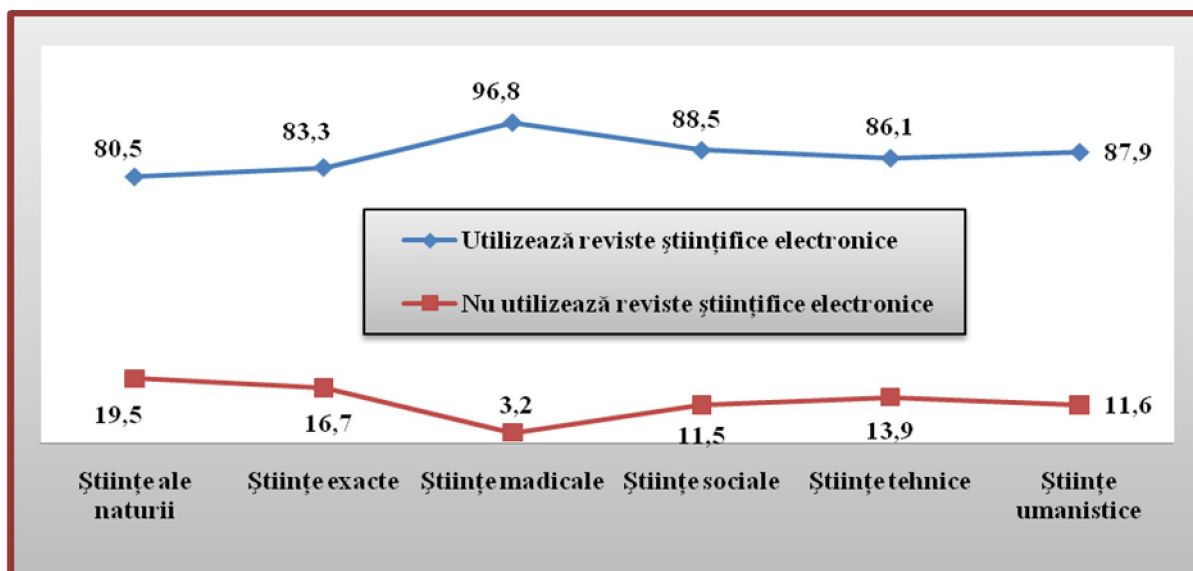

Figura 1. Utilizarea revistelor științifice electronice de cercetătorii din diferite domenii științifice (%)

Analizând opiniile segmentului minoritar al cercetătorilor (13,4%), care au declarat că nu utilizează revistele științifice electronice s-a constatat că, 37,6% din aceștia nu cred că revistele electronice sunt la fel de calitative ca și cele tradiționale, iar 16,7% nu cred că standardele de recenzare sunt identice cu cele din revistele tradiționale. Astfel, marea majoritate din cei care nu apelează la revistele științifice electronice au anumite rezerve, legate de calitatea acestor surse de informare. De asemenea, 27,8% din respondenți au menționat că nu cunosc reviste științifice electronice relevante. S-a dovedit că o parte din participanții la chestionare nu sunt familiarizați cu TIC (18,7%) sau nu au acces la tehnologiile informaționale (10,9%). Cercetătorii au menționat că unul din motivele neutilizării revistelor electronice este posibilitatea plagierii articolelor (19,1%). Într-adevăr, cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale problema plagierii a devenit mai acută și este frecvent discutată în mediul academic [4, 7, 25]. Potrivit răspunsurilor, doar 5,5%, din cei care nu consultă revistele electronice, nu obișnuiesc să le utilizeze.

Revistele electronice sunt într-o creștere foarte rapidă și editorii folosesc tehnologiile Internetului pentru transferul revistelor științifice în rețeaua mondială. Această schimbare rapidă în publicarea electronică a afectat revistele tipărite în mod tradițional. Revistele tradiționale sunt confortabile pentru lectură și publicarea lucrărilor științifice. Câteva secole ele au fost principalul mijloc de diseminare a rezultatelor cercetărilor științifice în mediul savanților și specialiștilor din diferite domenii, iar creșterea spectaculoasă a literaturii științifice și apariția tehnologiilor informaționale au forțat producerea schimbărilor importante în editarea revistelor științifice. Posibil că, în viitor, revistele academice tradiționale vor putea fi înlocuite totalmente de revistele electronice, ce va modifica sistemul actual de comunicare științifică. Deși aceste transformări pot fi dureroase pentru utilizatori, dar, fără îndoială, vor spori eficiența comunicării științifice, inclusiv prin aplicarea noilor modele de publicare științifică [6].

Sintetizând cunoștințele teoretice privind avantajele și neajunsurile revistelor științifice electronice [10-11, 16], menționăm că cele mai multe avantaje ale acestor resurse, precum și

neajunsuri rezultă din tehnologiile informaționale, aplicate în procesul de publicare și diseminare a informației.

Dat fiind faptul că revistele științifice electronice transformă paradigma comunicării științifice, în cadrul sondajului sociologic am adresat întrebări privind avantajele și neajunsurile acestor resurse în calitate de mijloc de comunicare. În linii mari, rezultatele studiului atestă că avantajele revistelor științifice electronice sunt bazate pe tehnologiile informaționale moderne. Astfel, 78% din respondenți, atât cei care folosesc revistele electronice, cât și cei care nu le utilizează, au remarcat că formatul electronic oferă o accesibilitate mai mare la conținutul digital al revistelor. Deci, pentru cercetători este important că accesul la aceste resurse nu depinde de programul de activitate al bibliotecii și condițiile de abonare și de împrumut ale documentelor, precum și de localizarea revistelor în anumite colecții. Cercetătorii au menționat și alte avantaje, rezultate din aplicarea TIC. Așadar, 41,9% de cercetători au menționat că informația este difuzată în afara teritoriului țării, 39,4% consideră posibilitatea de a citi materialele la calculator un avantaj semnificativ, iar 39,8% au specificat operativitatea publicării articolelor. De asemenea, a fost remarcată oportunitatea de a publica formate sau materiale care sunt dificil sau imposibil de a fi publicate în format tipărit, de exemplu, conținut multimedia (11,9%).

Câteva răspunsuri privind avantajele revistelor electronice au fost nemijlocit legate de caracteristicile acestor resurse în calitate de mijloc de comunicare științifică. În această ordine de idei, menționăm posibilitatea de a informa publicul specific (26,6%), consolidarea dialogului între membrii comunității academice (15,4%), posibilitatea de a face mai multe comentarii care pot fi atașate la originalul articolului (10,9%), oportunități mai mari de publicare (19,1%). De asemenea, opiniile privind difuzarea informației în afara teritoriului țării (41,9%) și existența hyperlinkurilor dintre articole sau dintre elementele din textul articolului (11,5%), remarcate ca avantaje dependente de tehnologii informaționale, pot fi atribuite și proprietăților revistelor electronice în calitate de mijloc de comunicare. Este evident că cercetătorii din Moldova au specificat o serie de caracteristici ale revistelor electronice care la avantajează în comparație cu revistele științifice tradiționale. Doar 12 savanți sau 1,5% din toți participanții la sondaj au fost indeciși asupra avantajelor revistelor științifice electronice. În același timp, 46 sau 5,9% de cercetători nu s-au pronunțat asupra neajunsurilor revistelor științifice electronice.

Cercetarea sociologică demonstrează clar și convingător că cel mai mare neajuns al revistelor științifice electronice, în opinia cercetătorilor, este legat de problemele privind dreptul de autor (50,7%). De asemenea, a fost specificată încă o problemă de caracter etico-moral, privind utilizarea revistelor electronice, posibilitatea de a modifica textul original a fost specificată de 33,6% de cercetători. Din rezultatele obținute evidențiem opinia cercetătorilor că publicația electronică nu este percepută drept o publicație „reală”. Astfel, 22,6% de respondenți consideră că publicația editată în mediul electronic nu poate fi echivalată cu o publicație științifică tradițională. În limitele acestei opinii se înscrie și părerea că revistele electronice nu sunt la fel de prestigioase ca și cele tipărite (23,1%). Din aceste date concluzionăm că cercetătorii care au menționat aceste neajunsuri ale revistelor științifice electronice vor ezita publicarea în revistele care apar doar în formatul electronic, deoarece aceste publicații nu vor contribui la promovarea savantului sau a publicațiilor acestuia în cadrul comunității științifice. În același timp, cercetătorii au menționat și alte neajunsuri: incertitudinea privind arhivarea copiilor (13,3%), imposibilitatea de a ajunge la publicul adecvat (11,9%) etc.

Opiniile experților au confirmat rezultatele sondajului sociologic asupra avantajelor și neajunsurilor revistelor științifice electronice. Astfel, Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe din Moldova consideră că „*avantajul principal ține, indiscutabil, de accesibilitate*”. De asemenea, academicianul Gh. Duca a menționat că „*în ultimul timp lumea este atrasă tot mi mult de o nouă formă de diseminare electronică a informației, lucru ce amenință într-un fel existența revistelor științifice, subminând, totodată, rolul lor. Acest fapt se datorează unui întreg set de argumente ce vizează mai multe avantaje: accesul cititorului la un subiect sau altul într-un timp relativ scurt, în orice moment și de oriunde. Un argument în favoarea publicațiilor electronice*

este că volumul publicației nu depinde de anumite constrângeri privind formatele tradiționale, aceasta constituind mereu o problemă pentru redactori și editori.

Totodată, considerând că spațiul informațional tradițional este orientat spre a influența masa critică a societății, spațiul digital nu face obiectul unor atare constrângeri. În acest context, însă, un beneficiu enorm al spațiului informațional este că cenzura nu este instituită de o terță persoană, fie redactorul sau producătorul, acest lucru rămânând la discreția cititorului, utilizatorului ce informație științifică să citească.

Sub aspect financiar, costul de producție este mult mai redus. Din punct de vedere al execuției tehnice – machetare, design, grafică, culoare ilustrări – toate sunt mult mai flexibile și mult mai facile”.

Președintele AȘM, Gh. Duca s-a referit încă la un dezavantaj al revistelor electronice, specificând că nu toate revistele în formatul electronic „publică textele integral, ci doar rezumatul articolului”.

Deși la ora actuală se deschid noi și noi perspective, ce prezintă alternative credibile în toate domeniile cunoașterii privind diseminarea informației, majoritatea revistelor științifice, inclusiv și în Moldova, se bazează pe modelul tradițional, adică cel pe suport de hârtie, unele din ele având și o copie pe suport digital. Cu toate acestea, sunt în evoluție modelele alternative de publicare și de comunicare științifică – arhivele digitale și revistele electronice cu acces deschis.

În cadrul cercetării sociologice a fost important să determinăm care sunt cunoștințele cercetătorilor din Moldova despre modelele alternative de comunicare științifică. Răspunsurile s-au repartizat astfel: 56,2% din cei chestionați au auzit sau cunosc despre posibilitățile noi de publicare și comunicare științifică – auto-arhivarea și revistele electronice cu acces deschis, inclusiv 18,3% consideră că arhivele electronice instituționale sau tematice conțin publicații științifice cu acces deschis, iar 37,9% apreciază revistele electronice cu acces deschis în calitate de surse disponibile în mod liber pentru toți. Nu cunosc nimic despre posibilitățile alternative de comunicare științifică 40,9% din cei chestionați.

În opinia noastră, rata celor care au confirmat că au cunoștințe vizavi de strategiile Open Access (OA) este destul de mare, ținând cont că în presa științifică din Moldova au fost relativ puține publicații la acest subiect [17, 21-23], precum și faptul că bibliotecile științifice s-au implicat în promovarea strategiilor OA începând cu anul 2009. Astfel, în anul 2009 a fost aprobată Declarația Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova privind susținerea Accesului Deschis la informație [8].

Problema accesului la resurse alternative de informație științifică este foarte actuală în lumina creșterii costurilor pentru abonamentele revistelor științifice, precum și reducerea bugetelor bibliotecilor pentru abonare. În aceste condiții bibliotecile promovează resursele electronice care oferă acces la informația științifică fără bariere de cost și permisiune. Datorită promovării acestor resurse prin intermediul site-urilor bibliotecilor, materialelor promoționale, zilelor de informare și altor activități de informare și de formare a culturii informației cercetătorii sunt familiarizați cu revistele electronice și arhivele electronice cu acces deschis. Cunoașterea acestor resurse este importantă pentru a extinde posibilitățile de acces la informația științifică necesară pentru cercetare și activitate didactică, precum și pentru a avea posibilități noi de publicare a lucrărilor științifice.

Astfel, 54,8% din participanții la sondaj au menționat că au folosit revistele cu acces deschis și arhivele electronice cu acces deschis pentru regăsirea informației științifice, iar 43,3% nu au apelat la aceste resurse niciodată. În același timp, opiniile experților, au confirmat ipoteza noastră că cercetătorii confundă revistele cu acces deschis cu revistele electronice pe care le plasează pe Internet instituțiile de cercetare sau universitățile și care sunt copii ale revistelor tradiționale în formatul pdf. Anume prin această se explică și rata destul de înaltă a celor care au menționat că au cunoștințe despre accesul deschis.

Pentru a avea un tablou mai amplu privind cunoașterea inițiativelor OA a fost important de a determina în ce instituții activează cercetătorii care cunosc și care nu cunosc despre aceste modele alternative de comunicare științifică. Din distribuția răspunsurilor se evidențiază că cei

mai familiarizați cu inițiativele OA sunt savanții de la Universitatea Academiei de Științe din Moldova, 76,2% din cei chestionați de la această instituție au menționat că au cunoștințe despre modalitățile de acces deschis la informația științifică prin arhive electronice și reviste electronice cu acces deschis. De asemenea, o rată mare de cercetători care sunt familiarizați cu aceste strategii, sunt cei de la USMF „N. Testemițanu” (73,5%) și ASEM (70,5%). În același timp, doar 44,9% de savanții de la Universitatea Agrară de Stat din Moldova, 49,8% de la Academia de Științe din Moldova și 49,4% de la USM au astfel de cunoștințe.

În aceeași ordine de idei, au fost analizate răspunsurile la această întrebare privind cunoștințele despre modalitățile alternative de publicare și acces la informația științifică în dependență de domeniul de cercetare al savanților. Menționăm că cea mai mare rată a savanților care cunosc modalitățile alternative de acces la informație sunt cei din domeniul medicinei (73,5%) și din domeniul tehnicii (63,6%), în timp ce rata cercetătorilor care nu cunosc despre Open Access este mai înaltă în domeniul științelor naturii (43,0%) și în științele umanistice (43,2%).

Strategiile Open Access au deschis oportunități fără precedent pentru diseminarea cunoștințelor științifice. Cu toate acestea, dezbaterea asupra accesului deschis este foarte complexă și controversată, părțile implicate prezentând opinii contrastante [1]. În această ordine de idei, am solicitat opinia cercetătorilor din Moldova asupra acestor inițiative. Majoritatea covârșitoare (90,6%) s-au pronunțat pentru accesul deschis la informația științifică, 5,5% din cercetători sunt indeciși în necesitatea oferirii accesului deschis la informație și doar 3,9% s-au pronunțat negativ. Menționăm că din segmentul minoritar al celor care nu sunt de acord de a oferi acces deschis la rezultatele cercetărilor, majoritatea sunt savanții din domeniul științelor naturii. Aceasta poziție, posibil, este legată restricționarea accesului la unele date experimentale care nu ar trebui să fie făcute publice pentru a nu divulga anumite secrete. Cercetătorii care nu sunt deciziși privind accesul deschis, sunt cei care nu cunosc nimic despre aceste inițiative internaționale și posibilitățile alternative de comunicare științifică.

Cu toate că rata celor care susțin accesul deschis la informație este destul de mare, această poziție fiind confirmată și de experți, datele sondajului atestă opinii contradictorii privind acceptarea de a depune lucrările științifice într-o arhivă cu acces deschis sau de a publica într-o revistă electronică cu acces deschis (Tabelul 1). Astfel, 68,3% din cercetători ar accepta publicarea într-o revistă cu acces deschis și 64,8% sunt dispuși să prezinte lucrările științifice pentru arhivare și acces deschis într-un repozitoriu. Categorie împotriva publicării în acces deschis într-o revistă s-au pronunțat 8,8%, iar 13,8% din respondenți nu acceptă auto-arhivarea. De asemenea, majoritatea celor care nu ar accepta publicarea într-o revistă cu acces deschis sunt cercetătorii din domeniul științelor exacte, ale naturii și tehnicii. Nu ar accepta depunerea lucrărilor științifice în arhivele instituționale pentru a oferi acces tuturor utilizatorilor fără bariere de cost și permisiune nu doar savanții din domeniul științelor exacte, ale naturii și tehnicii, dar și cei din științele umanitare. Rata celor care nu s-au determinat asupra publicării în acces deschis reprezintă circa 22% atât în cazul revistelor cu acces deschis (22,9%), precum și în cazul arhivelor electronice (21,4%).

Experiența multor instituții care deja au organizat arhive instituționale [3, 5, 19], precum și opiniile specialiștilor din instituțiile info-documentare din Moldova, care intenționează crearea acestor resurse, confirmă că una din problemele majore este de a convinge cercetătorii să depună benevol lucrările științifice pentru arhivare și de a oferi acces deschis (gratuit și fără bariere de copyright) pentru alți savanți și studenți.

Concluzionând pe marginea celor analizate, relevăm că cercetătorii din Moldova folosesc revistele științifice electronice pentru comunicarea științifică. Cu toate acestea, în rândul savanților există anumite rezerve privind revistele științifice electronice, care au fost expuse cu referire la neajunsurile acestor resurse: posibilitatea plagierii, posibilitatea modificării textului publicației etc. Cercetătorii consideră că este foarte important de a oferi acces deschis la informația științifică, dar circa o treime din participanții la cercetarea sociologică nu sunt deciziși

sau nu acceptă publicarea lucrărilor lor în revistele cu acces deschis sau în arhivele electronice cu acces deschis.

Tabelul 1. Opinia privind publicarea în reviste electronice cu acces deschis și arhive electronice cu acces deschis (%)

<i>Ați accepta publicarea într-o revistă electronică cu acces deschis?</i>				<i>Ați accepta să depuneți lucrarea dvs. (articol, monografie, manual etc.) într-o arhivă electronică cu acces deschis?</i>			
Domeniu de cercetare	Da	Nu	Nu știu	Domeniu de cercetare	Da	Nu	Nu știu
Științe ale naturii	60,2	18,6	21,2	Științe ale naturii	58,3	23,9	17,8
Științe exacte	67,6	9,4	23,1	Științe exacte	62,7	13,3	24,0
Științe medicale	79,6	11,3	9,2	Științe medicale	69,9	11,3	18,8
Științe sociale	73,3	5,5	21,1	Științe sociale	69,5	8,7	21,8
Științe tehnice	63,4	11,9	24,8	Științe tehnice	67,0	15,5	17,5
Științe umanistice	68,4	6,1	25,5	Științe umanistice	63,8	13,9	22,3

Bibliografie

1. Accesul Deschis – oportunități și provocări: Ghid / Comisia Europeană pentru UNESCO; Trad. în limba română de Kosson. București: Kosson, 2009. 118 p.
2. Arunachalam, S. Information and knowledge in the age of electronic communication: a developing country perspective. In: Journal of Information Science. 1999, vol. 25, nr. 6, p. 465-476.
3. Bhat, M. H. Open Access Repositories: A Review. In: Library Philosophy and Practice: e-journal [online]. 2010, May [citată pe 30.04.2011]. Disponibil: <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/hanief2.pdf>
4. Bilic-Zulle, Lidija, Azman, Josip; Frkovic, Vedran; Petrovecki, Mladen. Is There an Effective Approach to Detering Students from Plagiarizing? In: Science and Engineering Ethics. 2007, vol. 14, nr. 1, p. 139-147.
5. Björk, Bo-Christer. Open access to scientific publications — an analysis of the barriers to change? In: Information Research [online]. 2004, vol. 9, nr 2 [citată pe 30.04.2011]. Disponibil: <http://informationr.net/ir/9-2/paper170.html>
6. Blom, J.J. Globalization, Open Access Publishing, and the Disappearance of Print: Threat or Opportunity? In: Galaxies and their Masks: A Conference in Honour of K.C. Freeman, FRS / David L. Block, Kenneth C. Freeman, Ivânio Puerari. New York, London: Springer, 2010, 2010, p. 139-146.
7. Comas-Forgas, Rubén; Sureda-Negre, Jaume. Academic Plagiarism: Explanatory Factors from Students' Perspective. In: Journal of Academic Ethics. 2010, vol. 8, nr. 3, p. 217-232.
8. Declarației Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova privind Accesul Deschis la informație [online]. Chișinău, 2009 [citată pe 30.04.2011]. Disponibil: http://www.abrm.md/files/comunicat_ifla.pdf

9. From Horseback To Bullet Train: The History Of Internet Usage And Speeds [online] March 28, 2011, [citată pe 30.04.2011]. Disponibil: <http://www.webhostingbuzz.com/blog/2011/03/28/history-of-internet-usage/>
10. García-Marco, Francisco-Javier. El libro electrónico y digital en la ecología informacional: avances y retos. En: *El profesional de la información*. 2008, vol. 17, nr. 4, p. 373-389.
11. Hahn, Susan E.; Speier, Cheri; Palmer, Jonathan; Wren, Daniel. Advantages and Disadvantages of Electronic Journals Business School Faculty Views. In: *Journal of Business & Finance Librarianship*. 1999, vol. 5, nr. 1, p. 19 -33.
12. Internet World Stats [online] 2010, [citată pe 30.04.2011]. Disponibil: <http://www.internetworldstats.com/>
13. Kling, Rob; McKim, Geoffrey. Not Just a Matter of Time: Field Differences and the Shaping of Electronic Media in Supporting Scientific Communication. In: *Journal of the American Society for Information Science*. 2000, vol. 51, nr. 14, p. 1306-1320.
14. López-López, Wilson. Scientific Communication Perspectives in the New Digital Realities. In: *Universitas Psychologica*. 2009, vol. 8, nr. 3, 577-578.
15. Meadows, A.J., 1991. Communicating research – past, present and future. In: *Serials*. 1991, vol. 4, nr. 3, p. 49-52.
16. Roach, Thomas J. Print has some advantages over electronic media. In: *Rock Products*. 2007, vol. 110, nr. 12, p. 8.
17. Sibirschi, V.C.; Sibirschi, T.C.; Youngen, G.K. eScience in Moldova [online]: Report. [Unpublished], 2006 [citată pe 30.04.2011]. 12 p. Disponibil: <http://eprints.rcis.org/bitstream/10760/7258/1/eScienceinMoldovarev.pdf>
18. Studiu sociologic în cadrul Monitorului Euro-Asiatic: CBS AXA. 2011. [citată pe 30.04.2011]. Disponibil: <http://www.cbs-axa.org/>
19. Suber, P. Open access, impact, and demand. In: *British Medical Journal*. 2005, vol. 330, nr. 7500, p1097-1098.
20. The Global Information Technology Report 2008–2009. Mobility in a Networked World [online] / Eds.: Soumitra Dutta, INSEAD and Irene Mia, World Economic Forum. World Geneva: Economic Forum and INSEAD, 2009 [citată pe 30.04.2011]. 406 p. Disponibil: <https://members.weforum.org/pdf/gitr/2009/gitr09fullreport.pdf>
21. Țurcan, Nelly. Accesul deschis la informația științifică: Inițiative internaționale. În: *Magazin bibliologic*. 2006, nr. 4, p. 40-46.
22. Țurcan, Nelly. Arhive electronice deschise în domeniul Biblioteconomiei și Științei Informării. În: *Învățământul universitar din Republica Moldova: dezvoltare și tendințe de reformare în context european: Conf. metodico-șt. (19 apr. 2006; Chișinău)*. Chișinău: Dep. Ed.-Poligr. al ASEM, 2006, p. 72-76.
23. Țurcan, Nelly. Politicile accesului deschis. În: *Studia Universitatis*. 2010, nr. 3 (33), p. 41-56.
24. Țurcan, Nelly. Schimbarea paradigmei sistemului comunicării științifice: evoluție sau revoluție pentru bibliotecile din Republica Moldova. In: *Magazin bibliologic*. 2010, nr. 1, p. 8-18.
25. Van der Wall, E. E. Summa cum fraude: how to prevent scientific misconduct. In: *Netherlands Heart Journal*. 2011, vol. 19, nr. 2, p. 57–58.
26. Расселл, Джейн М. Научная коммуникация в начале XXI века. В: *Международный журнал социальных наук. Наука и ее культуры*. Москва. 2001, № 35, с. 103-116.